

การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือของไทย
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

นางสาวมัยโนม สุนทรสวัสดิ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
แผนกวิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๑

008402

I 15A12052

A HISTORICAL STUDY OF FORESTRY IN NORTHERN THAILAND
FROM 1896 TO 1932

Miss Chamaichome Sunthornswat

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

1978

I154120052

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือ
ของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕
โดย นางสาวมัชฌิมา สุนทรสวัสดิ์
แผนกวิชา ประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ชิตีมา พิทักษ์ไพรวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศ จันทนภาพ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ปรุจฉาย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ วิลาสวงศ์ พงศ์บุตร)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ รอง ศยามานนท์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ชิตีมา พิทักษ์ไพรวรรณ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศ จันทนภาพ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือ
ของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕
ชื่อนิสิต นางสาวชมัยโฉม สุนทรสวัสดิ์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ธิดิมา พิทักษ์ไพรวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เลิศ จันทนภาพ
แผนกวิชา ประวัติศาสตร์
ปีการศึกษา ๒๕๒๐

บทคัดย่อ

เป็นที่ทราบโดยทั่วกันแล้วว่าป่าไม้มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จนถึงขนาดมีผู้กล่าวว่า "มนุษย์ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ โดยปราศจากต้นไม้" ดังนั้นการศึกษาเรื่องราวของกิจการป่าไม้ไทยในระยะแรก เริ่มนับตั้งแต่มีการจัดตั้งกรมป่าไม้ จนกระทั่งถึงระยะเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะทำให้เข้าใจถึงสาเหตุแห่งการจัดตั้งกรมป่าไม้ ตลอดจนทราบแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาลในด้านการป่าไม้ในระยะต่อมา ซึ่งจะส่งผลสะท้อนมายังการดำเนินงานของกรมป่าไม้ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้วางแนวทางการวิจัย โดยแบ่งสาระสำคัญของเรื่อง ออกเป็น ๕ บท พร้อมกับบทสรุปส่งท้ายอีก ๑ บท ทั้งนี้อาจจำแนกเรื่องราวแต่ละ บทได้ดังต่อไปนี้คือ

บทที่ ๑ เป็นการกล่าวถึงสภาพกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือของไทยโดยสังเขป ตั้งแต่ก่อนจัดตั้งกรมป่าไม้ จนกระทั่งได้ตั้งกรมป่าไม้ขึ้นดำเนินการเรื่อยมา จนถึงสมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า บทแรกนี้

เป็นการปูพื้นฐานให้เห็นวิวัฒนาการของกิจการป่าไม้ไทย ในลักษณะทั่ว ๆ ไปอย่างกว้าง ๆ นั้นเอง

บทที่ ๒ เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่นำไปสู่การจัดตั้งกรมป่าไม้ นั่นคือ ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ ปัญหาการปกครองภายในหัวเมืองเหนือ และปัญหาค่าน้ำมันธุรกิจ จนกระทั่งรัฐบาลสามารถเข้าควบคุมกิจการป่าไม้และจัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเหตุปัจจัยอันสำคัญ ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดนโยบายการป่าไม้ของประเทศไทยในขณะนั้น

บทที่ ๓ เป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวนโยบายของรัฐที่มีต่อกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๘ - ๒๔๗๕ โดยพิจารณาในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ นโยบายที่เกี่ยวกับผลประโยชน์เรื่องป่าไม้ของเจ้าผู้ครองนครในมณฑลพายัพ หลัง พ.ศ. ๒๔๓๘ นโยบายด้านการบริหาร นโยบายการทำไม้สักเองโดยรัฐบาล นโยบายการขารุงป่าไม้ นโยบายการปรับปรุงกฎหมาย และนโยบายการให้สัมปทานทำป่าไม้ เป็นต้น อาจจะกล่าวได้ว่า ในบทนี้เป็นการศึกษาเพื่อดูแนวโน้มของนโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับกิจการค่านป่าไม้ในแต่ละค่านอย่างละเอียด

บทที่ ๔ เป็นการศึกษาถึงบทบาทของการดำเนินงานของบริษัทป่าไม้ต่างชาติใหญ่ ๆ ที่มีทุนในการทำป่าไม้มาก รวมตลอดไปจนถึงศึกษามหาบทของรัฐบาลไทยที่มีต่อการดำเนินงานของบริษัทเหล่านั้น

บทที่ ๕ เป็นการศึกษาถึงผลสืบเนื่องที่ได้จากการทำป่าไม้ โดยจะกล่าวถึงผลประโยชน์ที่มีต่อประเทศชาติ รวมทั้งผลผลิตที่ได้ ซึ่งหมายความถึงการนำไม้มาใช้ภายในประเทศ และการส่งออกจำหน่ายยังต่างประเทศ

บทสรุป เป็นการกล่าวสรุปถึงนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อกิจการป่าไม้ในช่วงระยะเวลาอันถึงกรมป่าไม้ว่ายังไม่มึระเบียบแบบแผนทีแน่นอน ต่อมาเมื่อได้พิจารณาเห็นความจำเป็นในกฎวิรมีสถาบันเข้าควบคุมกิจการป่าไม้ รัฐบาลก็จัดตั้ง

กรมป่าไม้ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ และหลังจากนั้นก็ได้พยายามหามาตรการต่าง ๆ เข้าควบคุมกิจการป่าไม้ให้เป็นระเบียบ ถึงแม้จะประสบปัญหาหลายประการแต่รัฐบาลก็หาทางแก้ไขด้วยความสุจริตรอบคอบกว่าก็ตลอดมา ดังจะเห็นได้จากการแก้ไขปัญหาการให้สัมปทาน การทำไม้แก่บริษัทป่าไม้ชาวต่างชาติ ซึ่งรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายที่ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ทั้งนี้โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่มีต่อประเทศชาติมากที่สุด นอกจากนี้ปัญหาบางประการ เช่น การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า รัฐบาลได้เข้าดำเนินการแก้ไขด้วยการออกกฎหมายป้องกันและควบคุมการตัดไม้ แต่เนื่องจากในขณะนั้นรัฐบาลประสบอุปสรรคในการปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายหลายประการ เช่น เจ้าพนักงานป่าไม้มีจำนวนน้อย การขาดประสิทธิภาพกับหน่วยราชการต่าง ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตามปัญหาทั้งกล่าวก็ยังคงมีอยู่ต่อมาแม้จนกระทั่งถึงปัจจุบัน กวญเหตุนี้จึงอาจจะกล่าวได้ว่า การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ นอกจากจะเป็นประโยชน์ทางด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ของกิจการป่าไม้โดยตรงที่มีผลสะท้อนมาถึงปัจจุบันแล้ว ยังเป็นการช่วยให้เห็นถึงความสำคัญของป่าไม้อันเป็นทรัพยากรอันสำคัญยิ่งของประเทศชาติอีกด้วย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title A Historical Study of Forestry in Northern
 Thailand from 1896 to 1932

Name Miss Chamaichome Sunthornswat

Thesis Advisor Associate Professor Titima Phitakpraiwon
 Assistant Professor Dr. Lert Chuntanaparb

Department History

Academic Year 1977

ABSTRACT

It is generally known that forest is essential for the existing of mankind either directly or indirectly, hence it was mentioned "Man cannot exist without wood". The historical study of forestry in Northern Thailand from 1896 to 1932 was conducted with a primary attempt to throw light on the past evidence of government forest policy, and the reasons which finally lead to the establishment of The Royal Forest Department. It also attempts to study the government forest administration and its activities during the above mentioned period in order to see their impact on the policy and administration at present.

The thesis is divided into five chapters and a conclusion. The first chapter describes the background of the teak enterprises in Northern Thailand before the establishment of The Royal Forest Department up until the Revolution

in 1932. The general survey of the background and development of forest activities are given.

The second chapter discusses the indication of problems leading to the establishment of The Royal Forest Department such as, the international political problems, the administrative problems in Monton Payab and its effect on the economic problems of the country. These problems are considered to be the main factors in formulating the forest policy during that period.

Chapter three describes the important Government's policies in the management of forest in Northern Thailand from 1896 to 1932, for example : the policy relating to the forest benefit of the Princes in Monton Payab, the policy of forest administration, forest law, and forest concession etc. This chapter discusses in detail the trend of government's forest policy in most aspects.

In chapter four the roles of the foreign forest industry companies in Thailand's forestry enterprise are outlined. Also the government's roles and its policy toward the important foreign companies are discussed.

Chapter five describes the related activities of forest industry in general i.e. forest production, utilization, exporting. This chapter puts a special emphasis on the production of teak wood as one of the main income resources of the

country.

The conclusion is the summary of the government's forest policy before and after the establishment of The Royal Forest Department in 1896. Before 1896 the government's policy in the forest enterprise had not been properly defined. Consequently, an institution in charge of forest management was urgently needed leading to the establishment of The Royal Forest Department in 1896. Through this department the government had tried to cope with many forestry problems by exacting several rules and plans. Distributing concession to foreign forest companies was done equally taking into consideration the national interest. Illegal cutting and forest destruction were to be prevented by forest laws. But to implement these laws, the government ran into many obstacles; for example lack of foresters and insufficient co-operation among departments concerned. The government at that time was unable to overcome these obstacles which have become more serious at present. The study of forestry in Northern Thailand from 1896 - 1932 is not only useful for those studying Thai forest policy, past and present, but also emphasising the importance of the forest as one of the invaluable national resources.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี เพราะได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ฉิมมา พิทักษ์ไพรวรรณ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศ จันทนภาพ (หัวหน้าภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัยที่ไถ่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเริ่มจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยเป็นอย่างดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่าน รวมทั้ง ศาสตราจารย์ วิลาสว่าง พงศ์บุตร และ ศาสตราจารย์ ร่อง ศยามานนท์ ที่ไถ่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขข้อบกพร่องและให้คำแนะนำอันมีคุณค่าแก่ผู้เขียนเป็นอย่างมาก

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ อธิบดีกรมป่าไม้ คุณเกียรติ เสนีวงศ์ ณ อยุธยา เลขาธิการกรม คุณอาพันธ์ ปัทมาพีธน์ หัวหน้างานสารบรรณฝ่ายการต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการกรม คุณประเสริฐ โศภนิภัย หัวหน้างานนวนิพนธ์วิจัย กองบำรุง คุณปรุง โชติช่วง หัวหน้างานกฎหมาย กองคุ้มครองคุณวิทยา ภาณุพัฒน์ นิติกรกฎหมาย กองคุ้มครอง เชื่ออินทร์ นักวิชาการป่าไม้ งานปลูกสร้างและบำรุงป่า กองบำรุง คุณสมพล หิรัญธีระนันท์ นักวิชาการป่าไม้ งานจัดการป่าไม้ สำนักงานป่าไม้เขตเชียงใหม่ และ คุณสุภชัย เชื้อสมบุญณ์ นักวิชาการป่าไม้ งานแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ กองจัดการป่าไม้ ตลอดจนข้าราชการกรมป่าไม้ทุกท่านที่ไถ่กรุณาให้ความสะดวกในการติดต่อเรื่องเอกสาร รวมทั้งการสัมภาษณ์เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ ทางบ้านกองบังคับการตำรวจป่าไม้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ พล.ต.ต.จิตร บุญยะชัย ผู้บัญชาการกองบังคับการตำรวจป่าไม้ และ พล.ต.ต.แสวง มรกต ตำรวจป่าไม้ แผนก ๑ ซึ่งไถ่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ตลอดจน

ขอขอบพระคุณ ร.ท.หญิงสุมาลี กฤษะณุลี แผนกห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ กรมแผนที่ทหาร

นอกจากนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ประคอง อินทรจันทร์ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ คร. Takeo Shinohara แผนกวิชาป่าไม้ มหาวิทยาลัยวิวกิว โอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้กรุณาอนุญาตให้ผู้เขียนร่วมเดินทางไปปฏิบัติงานกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือของไทยในจังหวัดเชียงใหม่ และลำปาง รวมทั้งขอขอบพระคุณ ข้าราชการกรมป่าไม้และเจ้าหน้าที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ทั้งสองจังหวัดที่โลกรุณาให้การต้อนรับ ตลอดจนให้คำอธิบายในรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องป่าไม้สักเป็นอย่างดี รวมทั้งได้มอบเอกสารบางอย่างที่เป็นประโยชน์อีกด้วย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ฉลอง สุนทราวาณิชย์ แผนกประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ อาจารย์สุธี ประมวลสันเทียรนฐ คณะเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์เตือนใจ ถาวรพานิช คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดที่เป็นประโยชน์สำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอขอบคุณ พี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ที่เข้าร่วมสัมมนาประวัติศาสตร์กลุ่มย่อยทุกท่าน โดยเฉพาะ "พรณิ" เพื่อนที่แสนดีซึ่งคอยให้คำแนะนำปรึกษาที่ดีเป็นประจำ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ เจ้าหน้าที่กองจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนาบริหารศาสตร์ สถาบันไทยศึกษา หอสมุดคณะอักษรศาสตร์ และหอสมุดกลางของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หอสมุดคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ หอสมุดกรมป่าไม้ ที่ได้กรุณาให้ความสะดวกแก่ผู้เขียนในด้านการบริการเอกสารและหนังสือต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบในการเขียนวิทยานิพนธ์

เรื่องนี้ควยก็ตลอดมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณหม่อวิชัย สังฆสุวรรณ นายแพทย์ประจำ
โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ทหาร ที่ได้
กรุณารักษาพยาบาลผู้เขียนซึ่งป่วยเป็นไข้ไทฟอยด์ ในระหว่างที่ทำการเขียนวิทยานิพนธ์
เป็นเวลาเกือบ ๒ ปี จนกระทั่งหายเป็นปกติ

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ ด้วยความเคารพ
อย่างสูง ซึ่งท่านทั้งสองเปรียบเสมือนดวงประทีปส่องทางชีวิตการศึกษาของลูกให้
รุ่งโรจน์แจ่มใสอยู่ตลอดเวลา ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณลุงวิชา สุนทรสวัสดิ์
ซึ่งท่านมีส่วนผลักดันให้ผู้เขียนมีความมานะอดทน ซักหมั่นเพียรในการทำวิทยานิพนธ์
เล่มนี้ จนกระทั่งสำเร็จ และสุดท้าย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณชมศักดิ์
เทียมทีสัมพร ด้วยความเคารพที่ท่านได้ให้ความเมตตากรุณาต่อผู้เขียนในขณะที่ทำการ
วิจัยเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความห่วงใย ความปรารถนาดี และกำลังใจ
จากบรรดาสมาชิก อ.ศ.ศ. ทุกท่าน ผู้เขียนขอกล่าวคำว่า "ขอบคุณอย่างมากด้วยความ
ความจริงใจ"

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สมัยโนม สุนทรสวัสดิ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย

ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

ช

กิตติกรรมประกาศ

ญ

รายการตาราง

ฉ

รายการภาพ

ค

บทหน้า

๑

บทที่ ๑ สภาพกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือของไทยโดยทั่ว ๆ ไป ตั้งแต่ก่อน

พ.ศ. ๒๔๓๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

๒

- สถานการณ์แรกเริ่มของกิจการป่าไม้

๒

- การจัดตั้งกรมป่าไม้ พ.ศ. ๒๔๓๘

๑๘

- กิจการของกรมป่าไม้ ในสมัย มร.เฮช.สเลด (Mr.H.Slade)

เป็นเจ้ากรม (พ.ศ. ๒๔๓๘ - ๒๔๔๔)

๒๑

- กิจการของกรมป่าไม้ในสมัย มร.ทอตกเคนแฮม (Mr.Tottenham)

เป็นเจ้ากรม (พ.ศ. ๒๔๔๔ - ๒๔๔๗)

๓๐

- กิจการของกรมป่าไม้ในสมัย มร.ดับบลิว.เอฟ ลอยด์

(Mr.W.F.Lloyd) เป็นเจ้ากรม (พ.ศ. ๒๔๔๘ - ๒๔๖๖)

๓๓

- กิจการของกรมป่าไม้ในสมัยพระยาครุฑพนพิทักษ์ เป็นอธิบดี

กรมป่าไม้ (พ.ศ. ๒๔๖๗ - ๒๔๗๗)

๔๔

บทที่ ๒ เหตุปัจจัยอันเป็นเครื่องกำหนดนโยบายกิจการป่าไม้ของไทย

๕๔

- ปัญหาที่นำไปสู่การจัดตั้งกรมป่าไม้

๕๔

ก. ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ

๕๔

การเสียดินแดนใน ร.ศ. ๑๑๑ (พ.ศ. ๒๔๓๕)

๖๓

	ข. ปัญหาการปกครองภายในหัวเมืองเหนือ	๖๗
	กบฏเงี้ยว ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๕)	๗๕
	ค. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ	๘๐
	- แนวความคิดและวิธีดำเนินงานเข้าควบคุมกิจการป่าไม้	๘๕
บทที่ ๓	แนวนโยบายของรัฐที่มีต่อกิจการป่าไม้ภาคเหนือตั้งแต่	
	พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๒๔๗๕	๑๐๐
	- นโยบายที่เกี่ยวกับผลประโยชน์เรื่องป่าไม้ของเจ้าผู้ครองนคร	
	ในมณฑลพายัพหลัง พ.ศ. ๒๔๓๕	๑๐๐
	- นโยบายด้านการบริหาร	๑๐๕
	- นโยบายเรื่องสังกัดของกรมป่าไม้	๑๐๕
	- นโยบายเรื่องตำแหน่งเจ้ากรมป่าไม้	๑๑๓
	- นโยบายการทำไม้สักเองโดยรัฐบาล	๑๑๕
	- นโยบายการบำรุงป่าไม้	๑๒๑
	- นโยบายการปรับปรุงกฎหมายป่าไม้หลัง พ.ศ. ๒๔๓๕	๑๒๕
	- นโยบายการให้สัมปทานทำป่าไม้	๑๓๒
บทที่ ๔	บทบาทของรัฐบาลไทยกับการดำเนินงานของบริษัทป่าไม้	๑๕๐
	- วิธีดำเนินงานของบริษัทป่าไม้	๑๕๓
	๑. บริษัทที่ใช้วิถีทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง	๑๕๔
	๒. บริษัทที่ใช้วิธีการขอความกรุณาผ่อนผันจากรัฐบาล	๑๖๐
	๓. บริษัทที่ใช้วิธีสร้างความสัมพันธ์กับเจ้านายและชาว	
	พื้นเมือง	๑๗๒
	- ทุณในการดำเนินงานของบริษัทป่าไม้	๑๗๕
	- แรงงานที่ใช้ในการดำเนินงานของบริษัทป่าไม้	๑๘๕

	- อุปสรรคในการดำเนินงานของบริษัทป่าไม้	๑๕๒
บทที่ ๕	ผลสืบเนื่องจากการทำป่าไม้	๑๕๓
	- ความคิดในการจัดตั้งโรงเรียนป่าไม้	๑๕๓
	- การเผยแพร่ความรู้ และการแลกเปลี่ยนเอกสารของกรม- ป่าไม้	๒๐๐
	- การทำแผนที่ป่าไม้	๒๐๕
	- กิจการโรงเลื่อย	๒๑๔
	- การซื้อขายไม้ภายในประเทศ	๒๒๒
	- การจำหน่ายไม้สักไปยังต่างประเทศ	๒๒๔
บทสรุป		๒๓๔
บรรณานุกรม		๒๔๒
ภาคผนวก		๒๕๘
ประวัติผู้เขียน		๓๔๑

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตาราง

ตารางที่

๑. แสดงปริมาณการส่งไม้ออกจำหน่ายยังต่างประเทศ
ใน พ.ศ. ๒๔๔๑ และ พ.ศ. ๒๔๔๒ ๒๒๖
๒. แสดงจำนวนและราคาไม้สักที่ส่งเป็นสินค้าออกจากกรุงเทพฯ
ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๑ - ๒๔๓๘ ๒๒๘
๓. แสดงมูลค่าและปริมาตรไม้สักที่ส่งเป็นสินค้าออก
ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๑๖ - ๒๔๓๓ ๒๓๓

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการภาพ

หน้า

ภาพที่

๑.	มิสเตอร์ เอช.เอ. สเลด (Mr. H.A. Slade)	๒๒
๒.	มิสเตอร์ คัมบลิว.เอฟ.ลอยด์ (Mr. W.F. Lloyd)	๓๔
๓.	พระยาครุพันธ์พิทักษ์	๔๕
๔.	แผนที่แสดงเขตมณฑลพายัพ	๗๓
๕.	การขนลากไม้โดยใช้เครื่องทุ่นแรง	๑๘๐
๖.	การขนลากไม้โดยใช้ช้าง	๑๘๐
๗.	การขนลากไม้โดยใช้ทางรถไฟรางเดี่ยว	๑๘๑
๘.	การล่องแพไม้ซุงมาตามลำแม่น้ำ	๑๘๒
๙.	โรงเลื่อยบริษัทสยามฟอเรสต์	๒๑๘
๑๐.	โรงเลื่อยบริษัทอีสต์เอเชียติก	๒๑๙
๑๑.	โรงเลื่อยบริษัท เคนนี ม็อท แอนด์ คิกสัน	๒๒๐
๑๒.	โรงเลื่อย วิง เซง ลอง	๒๒๑
๑๓.	โรงเลื่อย กวอง นาน ฟอง	๒๒๑

ศูนย์วิทยุโทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเป็นมาของปัญหา

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าอย่างหนึ่งของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้สักซึ่งมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ทางภาคเหนือของประเทศไทย การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการป่าไม้ในสมัยก่อนนั้นไม่มีหลักเกณฑ์หรือกฎหมายเข้าควบคุมอย่างเป็นแบบแผน ถึงแม้จะมีหลักฐานกล่าวไว้ว่าในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การทำป่าไม้ได้เริ่มต้นขึ้นโดยมีบุคคลในบังคับอังกฤษ คือ พม่า และเงี้ยว รับผิดชอบการทำป่าไม้จากเจ้าผู้ครองนครแล้วก็ตาม แต่ในเวลาต่อมาเรื่องป่าไม้ก็ได้เป็นสาเหตุก่อให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างคนในบังคับอังกฤษกับเจ้าผู้ครองนครถึงกับมีการฟ้องร้องกันขึ้น อนึ่ง ผลประโยชน์ที่ได้จากการให้อนุญาตทำป่าไม้ในระยะแรกนั้นปรากฏว่าตกอยู่ในมือของเจ้านาย เจ้าของป่า และเจ้าผู้ครองนครในดินแดนนั้น ๆ ไม่ถึงมือรัฐบาลทั้ง ๆ ที่ผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกี่ยวกับป่าไม้ควรจะนับได้ว่าเป็นรายได้ของแผ่นดินซึ่งสามารถอำนวยประโยชน์ในทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศอย่างมากเช่นกัน

ความสำคัญในเรื่องป่าไม้ได้ปรากฏให้เห็นเด่นชัดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากหลักฐานที่ว่าพม่าซึ่งเป็นคนในบังคับอังกฤษและบริษัทป่าไม้ต่าง ๆ ของอังกฤษได้เข้ามาทำป่าไม้ในดินแดนลานนาไทย จึงส่งผลให้กิจการป่าไม้ในขณะนั้นเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว การขยายอิทธิพลของอังกฤษจากพม่าเริ่มเข้ามาในดินแดนแถบนี้มากขึ้น เหตุผลก็เพราะในช่วงระยะเวลานั้นประเทศมหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศสกำลังดำเนินการแข่งขันกันเพื่อแสวงหาอาณานิคมในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากสภาพแวดล้อมของสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศขณะนั้น ทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการปรับปรุงการปกครองบ้านเมืองให้เป็นระเบียบ

เรียนร้อยสะดวกแก่การควบคุม โดยทรงจัดการรวบรวมชาวเมืองชายแดนที่สำคัญขึ้น
เป็นเขตปกครอง เรียกว่า มณฑล และได้มีการปฏิรูปการปกครองและการบริหาร
ส่วนกลางขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๓๕ สำหรับการบริหารกิจการป่าไม้ปี พ.ศ. ๒๔๓๘ ก็ทรง
โปรดให้จัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้นโดยสังกัดอยู่ในกระทรวงมหาดไทย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็เพื่อศึกษาเรื่องราวอันเป็นสาเหตุ
ที่ทำให้รัฐบาลเข้าควบคุมกิจการและดำเนินงานป่าไม้ต่อจากเจ้าผู้ครองนครซึ่งเคยมี
สิทธิในการเป็นเจ้าของป่าไม้ และมีอิสระในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ใต้อย่างเต็มที่
มาเป็นเวลาช้านานแล้ว พร้อมกันนี้ก็จะได้ศึกษาถึงการดำเนินงานของฝ่ายรัฐบาลและ
ของบริษัทป่าไม้ชาวต่างประเทศในช่วงระยะเวลาหลังจากตั้งกรมป่าไม้จนกระทั่งถึง
สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ตลอดจนศึกษาถึงผลประโยชน์และ
อุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการป่าไม้ในระยะนั้นด้วย

ข้อสมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยว
กับกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ นี้ มีข้อ
สมมุติฐาน คือ

๑. นโยบายของรัฐที่มีต่อกิจการป่าไม้ ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ จะถูกกำหนดโดยอิทธิพลทางด้านการเมืองระหว่างประเทศ
การเมืองภายในหัวเมืองทางภาคเหนือและปัญหาด้านเศรษฐกิจ
๒. การที่กรมป่าไม้สังกัดอยู่ในกระทรวงมหาดไทยในระยะแรก หรือ
กระทรวงเกษตรธิการในระยะต่อมา ไม่ได้ทำให้นโยบายการดำเนินงานของรัฐบาล
ที่เกี่ยวกับกิจการป่าไม้แตกต่างไปจากเดิม

ขอบเขตการวิจัย จากข้อสมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า ทำให้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่องนี้
เฉพาะในระยะเวลา พ.ศ. ๒๔๓๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งอยู่ในช่วงรัชสมัยของพระบาท

สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง) และจะทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องของไม้สักซึ่งเป็น ไม้ที่สำคัญที่สุดในทางเศรษฐกิจเท่านั้น

วิธีดำเนินการค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ใช้วิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Research) โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเอกสาร (Documentary Research) และเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เอกสารที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่

เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่ หนังสือโต้ตอบทาง ราชการ รายงานประชุมเสนาบดีสภา บันทึกความถึกเห็น พระราชบัญญัติและประกาศ ทางราชการ ซึ่งเป็นหลักฐานจากกระทรวงต่าง ๆ คือ กระทรวงเกษตรราธิการ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย และ อื่น ๆ ซึ่งเป็นหลักฐานในสมัยรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ นอกจากนี้ก็มี หลักฐานประเภทประชุมกฎหมายประจำศก ราชกิจจานุเบกษา และเอกสารของกงสุล อังกฤษ

เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) มีหนังสือที่เกี่ยวข้องกับกิจการ ป่าไม้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ วิทยานิพนธ์ บทความในหนังสือและบทความ จากวารสารประกอบการวิจัย ทั้งนี้โดยการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญ ต่าง ๆ คือ

- ๑) หอจดหมายเหตุแห่งชาติ และหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร
- ๒) สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ๓) หอสมุดกรมป่าไม้ หอสมุดกรมแผนที่ทหาร
- ๔) หอสมุดคามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น หอสมุดคณะอักษรศาสตร์

และหอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ และสำนัก
หอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร หอสมุดคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสำนักบรรณสาร
การพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

อนึ่ง ผู้ทำการวิจัยได้เดินทางไปศึกษาสภาพของป่าในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่
และลำปาง ตลอดจนดูการปลูกสวนป่าประกอบในการทำการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงสาเหตุหรือความมุ่งหมายที่แท้จริงของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงจัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้น ตลอดจนทราบ
ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างนั้น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าความคลิในการจัดการป่าไม้
ให้มีระเบียบแบบแผนนี้เป็นส่วนหนึ่งของแรงผลักดันอย่างสำคัญที่ทำให้เกิดการขยาย
อำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาค จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลง
การปกครองในสมัยของพระองค์

นอกจากนี้ก็จะ เป็นแนวทางให้ผู้นสนใจในกิจการป่าไม้ได้ทราบประวัติความเป็นมา
ของการป่าไม้ อันเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจไทยสาขา
หนึ่ง เพราะการวิจัยนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อเท็จจริง และข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นมา
แล้ว ตลอดจนได้ทราบอุปสรรคต่าง ๆ ที่ควรจะได้แก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้
คาดว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยได้บ้างไม่มากนักน้อย รวมทั้ง
ประโยชน์สำหรับผู้สนใจที่จะทำการศึกษาและค้นคว้าเรื่องนี้ต่อไปอีกด้วย

อักษรย่อที่ใช้ในเชิงอรรถ

- กจร. หมายถึง กองจดหมายเหตุแห่งชาติ
- กษ. " กระทรวงเกษตรราธิการ
- ก. " กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ค.	หมายถึง	กระทรวงการต่างประเทศ
ข.	"	เบ็ดเตล็ด
ม.	"	กระทรวงมหาดไทย
ร.๕	"	รัชกาลที่ ๕
ร.๖	"	รัชกาลที่ ๖
ร.๗	"	รัชกาลที่ ๗

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย